

Про окремі підсумки роботи Карпатського біосферного заповідника в 2022 році та результат фінансово-господарської і соціально-економічної діяльності

❖ Про Карпатський біосферний заповідник:

- Карпатський біосферний заповідник створено на базі Карпатського державного заповідника згідно з Указом Президента України № 563 «Про біосферні заповідники в Україні» в 1993 р.

- його загальна площа складає 66417,4 га земель, у тому числі 57399,4 га земель, що надаються йому у постійне користування та 9018 га земель, що включаються до його складу без вилучення у землекористувачів. Р

- розташований на території Берегівського, Рахівського, Тячівського, Хустського районів Закарпатської області.

- разом із транзитною зоною, формує Карпатський біосферний резерват ЮНЕСКО. Транзитна зона, площею 136900 га створена у 2016 році. На основі спільних Меморандумів та Декларацій до її складу шість територіальних громад (Рахівської, Ясінянської, Богданської, Великобичківської, Угольської і Нересницької) і п'ять державних лісгосподарських підприємств: Рахівського, Ясінянського, Великобичківського, Брустурянського і Мокрянського.

- Карпатський біосферний заповідник є природоохоронною, науково-дослідною установою міжнародного значення. З часу створення тут проведено понад двадцять міжнародних науково-практичних конференцій, рекомендації яких лягли а основу ухвалення цілої низки законів та актів Президента й уряду України. Так, прийнято п'ять президентських указів і урядових постанов щодо розширення території заповідника із 12,6 до 66,4 тисяч гектарів. Заповідник став міжнародно визнаним екологічним та науковим центром, п'ять разів нагороджений Радою Європи Європейським дипломом У 2019 році три природних об'єкта з території заповідника отримали статус водно-болотних угідь міжнародного значення відповідно до Рамсарської конвенції За ініціативи адміністрації заповідника Букові праліси Карпат занесені до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та сформовано транснаціональний серійний об'єкт «Букові праліси та давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

❖ Стан фінансування:

- із загального фонду Державного бюджету отримано: при плані 71 204 200,00 гривень надійшло і освоєно 71 203 000,00 гривень, що становить майже 100%;

- по спеціальному фонду: при плані 4 100 000,00 гривень надійшло і освоєно 2 719 822,20 гривень, що становить 66,3%;

- від надання рекреаційних послуг: при плані 802 000,00 гривень надійшло 387 021,69 гривень, що становить 48,3%;

- від надання платних послуг у сфері господарської діяльності при плані 3 238 000,00 гривень надійшло 2 784 371,00 , що становить 86 %;
- від надання в оренду майна при плані 60 000,00 гривень надійшло 41 092,03 гривень, що становить 68,5%.

Міжнародна допомога:

Серед усіх діючих міжнародних проєктів найважливішим для КБЗ безумовно є українсько-німецький проєкт «Підтримка природно-заповідних територій в Україні», який реалізується в рамках Німецької Фінансової Кооперації (FC) та фінансується Кредитною Установою для Відбудови (KfW). У рамках даного проєкту КБЗ значно посилив свій матеріально-технічний потенціал.

Зокрема, наша установа отримала 6 повнопривідних автомобілів Toyota Hilux і 2 – Renault Duster, 12 мотоциклів Honda, один снігохід Skandic. Крім транспорту, КБЗ отримав сучасне комп'ютерне обладнання і оргтехніку, які включають власне комп'ютери, ноутбуки, принтери, сканери та багато іншого – загалом 122 одиниці. Отримали ми й квадрокоптери, фотоапарати, обладнання для проведення відео конференцій, потужний дизель-генератор, який в умовах регулярного відключення світла по суті допоміг забезпечити нормальні умови праці в нашій установі і створити тут острівці енергетичної стабільності. Завдяки німецькому проєкту СДО заповідника майже повністю було забезпечено літнім і зимовим форменим одягом. Найважливішою складовою німецького проєкту для нас безумовно є реставрація і капітальний ремонт комплексу будівель Центральної садиби заповідника в м. Рахів, який нараховує 8 корпусів, переважна більшість яких збудована ще за часів СРСР і потребує негайного ремонту. На даний час проведено напрацьовано архітектурне рішення щодо реконструкції Центральної садиби, розроблено проєктно-кошторисну документацію, організовано відповідні тендери і отримано дозвіл від Міндовкілля на проведення будівельних робіт.

У контексті даного проєкту не можна не згадати діяльність, спрямовану на підвищення кадрового потенціалу нашої установи. Мова йде про низку тренінгів, які стосувалися таких напрямків як використання ГІС; користування

фото та відеотехнікою; управління дронами; використання комунікаційного обладнання; керування мотоциклами та снігоходом тощо.

Ще одним важливим діючим проєктом є «Life Prognoses – Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги», який фінансується фондом Life + Європейського Союзу. Загалом у проєкті беруть участь 16 наукових і природоохоронних інституцій із 8 європейських країн. До речі, КБЗ є єдиною науковою установою, яка представляє нашу країну в цьому проєкті. Проєкт реалізовуватиметься протягом 4 років – з 2021 року по 2024 рік. Упродовж 2022 року працівниками КБЗ забезпечено збір та аналіз лісівничо-таксаційних даних проєктної території, проведено підбір ділянок для розташування лісівничих постійних пробних площ, виготовлено та розповсюджено постери про роль та значення старовікових лісів, а також притаманні їм екосистемні послуги, і розроблено опитник для різних цільових груп відвідувачів території КБЗ щодо їхньої обізнаності про старовікові ліси.

Тісно КБЗ співпрацює з Франкфуртським зоологічним товариством – міжнародною природоохоронною організацією зі штаб-квартирою в Німеччині, яка впродовж десятиліть упроваджує природоохоронні проєкти на важливих природних територіях Африки, Південної Америки, Південно-Східної Азії та Європи. Товариство надало КБЗ дуже відчутну матеріально-технічну підтримку, яка включає пальне, ремонт критичної інфраструктури, канцтовари, різноманітне обладнання, зокрема для реалізації системи СМАРТ. Загальна сума отриманої нами допомоги становить більш як 425 тис. грн.

У 2022 р. КБЗ започаткував співпрацю ще з однією потужною міжнародною природоохоронною організацією, а саме Global Conservation зі штаб-квартирою в Сан-Франциско (США).

Основним напрямком нашої співпраці є запровадження системи СМАРТ яка слугує для потреб охорони території і здійснення моніторингу. У рамках співпраці проводиться влаштування командного центру, куди стікатиметься відповідна інформація з усієї території КБЗ, здійснюється придбання необхідного обладнання і програмного забезпечення, зокрема комп'ютерів,

фотопасток, захищених смартфонів тощо, а також організовуються тренінги з використання системи СМАРТ для працівників СДО та науковців.

Одним із ключових пріоритетів адміністрації Карпатського біосферного заповідника є збереження заплавних лучних екосистем Долини нарцисів – унікального водно-болотного угіддя міжнародного значення (Рамсарська конвенція), і їх невід'ємного компонента нарцису вузьколистого. У цьому напрямку КБЗ плідно співпрацює з ГО «Дунайсько-Карпатська програма». Починаючи з 2021 року заповідник спільно реалізує проєкт «Врятуй Долину нарцисів» за підтримки Європейської асоціації охорони навколишнього середовища (European Outdoor Conservation Association) та німецького виробника туристичного спорядження ORTOVOX.

У 2022 р. забезпечено викошування і мульчування трав на площі понад 70 га, придбано два потужних кущорізи для боротьби з вербами, які дозволили очистити від чагарників ділянку площею понад 3 га, споруджено чотири гідроспоруди для регуляції рівня підземних вод, підведено воду до одного з найбільших локалітетів нарцису. Проєкт «Врятуй Долину нарцисів» також спрямований на збереження зникаючої породи свійських тварин – карпатського водяного буйвола, який споконвіків був невід'ємним атрибутом місцевих лук.

Зараз ми працюємо над будівництвом господарської споруди для утримання цих тварин безпосередньо на території Долини нарцисів, оскільки вони приваблюють сюди туристів і підтримують лучні екосистеми, поїдаючи підріст чагарниково-деревної рослинності.

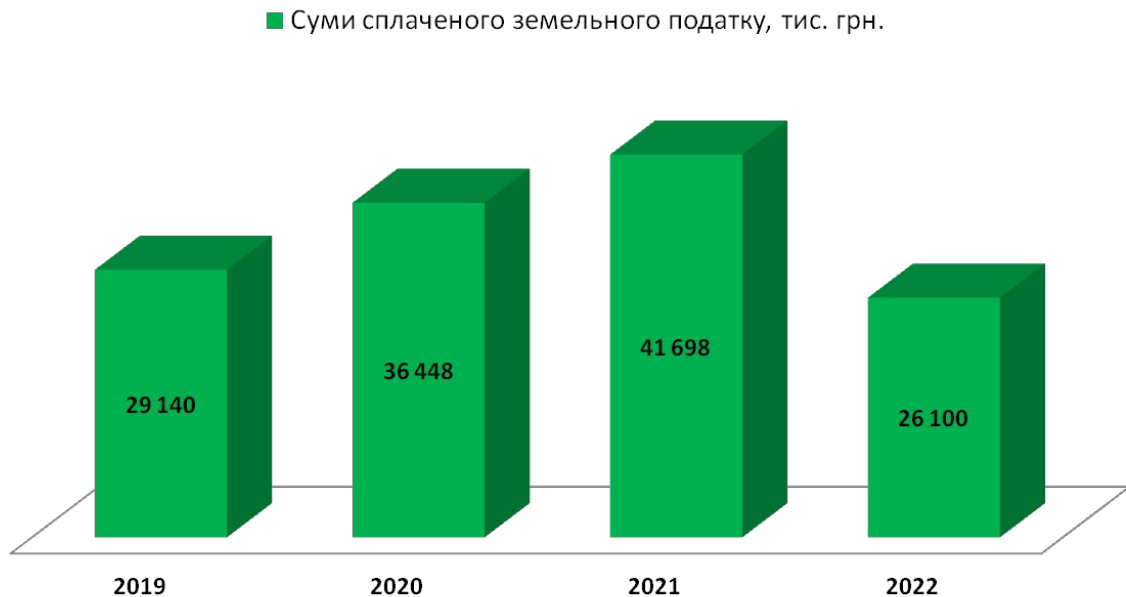
❖ **Сплата податків і зборів:**

❖ у 2022 році Карпатським біосферним заповідником сплачено податків і зборів у сумі **41 144 184** гривень в т. ч.,-

- **26 100 000,00** гривень - земельного податку;
- **163 754,00** гривень – рентної плати за використання природних ресурсів;
- **400 000,00** гривень - податку на додану вартість;
- **6 410 959,00** гривень - податку на доходи фізичних осіб;
- **8 043 371,00** гривень - збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

❖ **КБЗ є потужною бюджетоутворюючою установою для місцевих громад, значною мірою завдяки сплати земельного податку**

Суми сплаченого земельного податку, тис. грн.

❖ **Наукова, еколого-освітня та видавнича діяльність:**

❖ Протягом 2022 року заплановані науково-дослідні та еколого-освітні заходи виконано, зокрема:

- видано 45-й том Літопису природи Карпатського біосферного заповідника;

- відповідно до наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України № 494 від 16.11.2022 затверджено Положення та склад науково-технічної ради;

- упродовж року проведено 6 засідань науково-технічної ради та засідання координаційної ради (6 грудня), на яких розглянуто цілий ряд питань функціонування установи по яких проведено обговорення та прийняті відповідні рішення.

- у 2022 році вийшли 99 наукових публікацій, зокрема, випущено електронні версії всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати», регіональної екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника», наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України», Збірника наукових матеріалів та рекомендацій із питань вдосконалення діяльності установ природно-заповідного фонду в Карпатському регіоні, монографії «Екодіаманти Європи. Історія номінування букових пралісів до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО» (автор – Ф.Д. Гамор, українською та англійською мовами).

❖ **Кількість наукових публікацій протягом 2018-2022 років**

- організовано та проведено 19 грудня 2022 року вручення Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» лауреатам 2022 року. Міжнародна премія «Corona Carpatica», серед фундаторів якої і Карпатський біосферний заповідник, заснована з метою популяризації природних і культурних цінностей Карпат, розвитку європейської культурної та природоохоронної співпраці.

- упродовж року представники Карпатського біосферного заповідника двічі брали участь у засіданнях Спільного Комітету з Управління пан'європейського об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

- 13 липня 2022 року Резолюцією Комітету Міністрів Ради Європи поновлено дію Європейського диплому для природоохоронних територій для Карпатського біосферного заповідника на 5-тирічний термін (до 30 вересня 2027 року).

- 3 листопада 2022 року Карпатським біосферним заповідником було організовано і проведено круглий стіл з нагоди відзначення Міжнародного дня біосферних резерватів за участі представників органів влади та місцевого самоврядування, територіальних громад та колективу установи. Після заслуховування доповідей відбулося обговорення ролі установи у розвитку місцевих громад.

В плані ведення еколого-освітньої роботи у 2022 році:

- проведено близько 50 екологічних акцій: екологічні уроки, конкурси, вікторини, екодемонстрації, екоігри тощо;

- організовано десятки етно-фестивалів, тематичних семінарів, круглих столів тощо;

- забезпечено видання ліфлетів, рекламних флаєрів, листівок, календарів та іншої друкованої продукції;

Забезпечено інформування громадськості про діяльність установи через власні вебсайт і соціальні мережі, а також ЗМІ.

❖ **Робота служби державної охорони:**

- працівниками СДО заповідника виявлено 18 фактів порушень заповідного режиму, складено 15 актів про самовільну рубку 160 м³ деревини, 2 акти про незаконне полювання та 1 акт про порушення заповідного режиму (проїзд автомобіля та самовільний захід сторонніх осіб на територію Угольського ПНДВ).) чим заподіяно шкоду природно-заповідному фонду на суму 1 113 721,60 гривень. Матеріали по даним фактам направлено у правоохоронні органи;

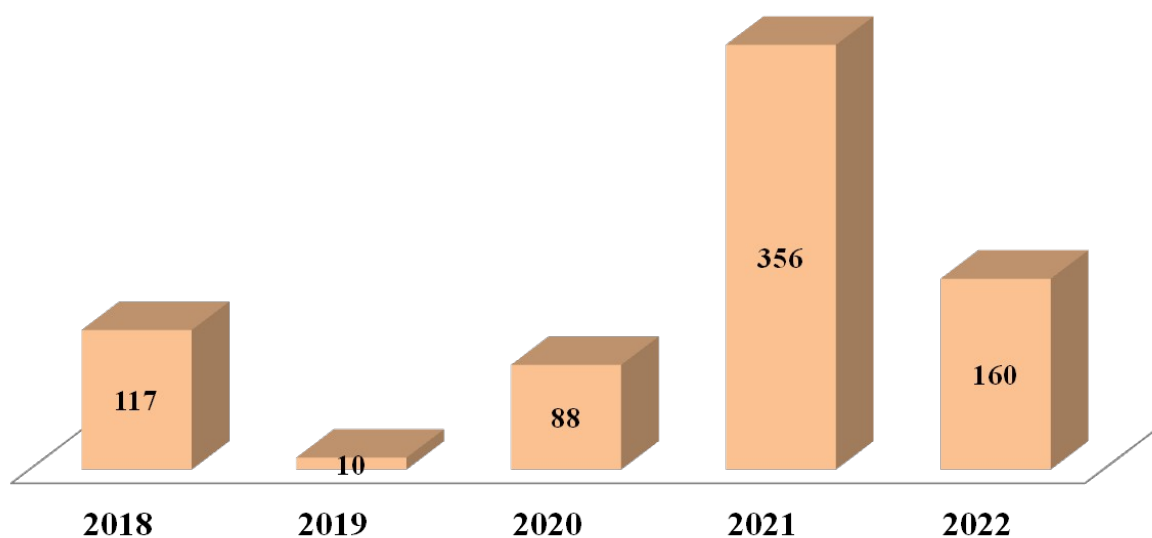
- за одним фактом самовільної рубки 10 - ти м³ деревини у 2022 році Рахівським районним судом винесено рішення у вчиненню (особою) кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 246 КК України та призначено покарання у виді 3-х років обмеження волі, із звільненням засудженого від відбування покарання з випробуванням, на підставі ст. 75 КК України, з іспитовим терміном 2 роки.

❖ **Кількість випадків самовільних рубок на території КБЗ протягом 2018-2022 років**

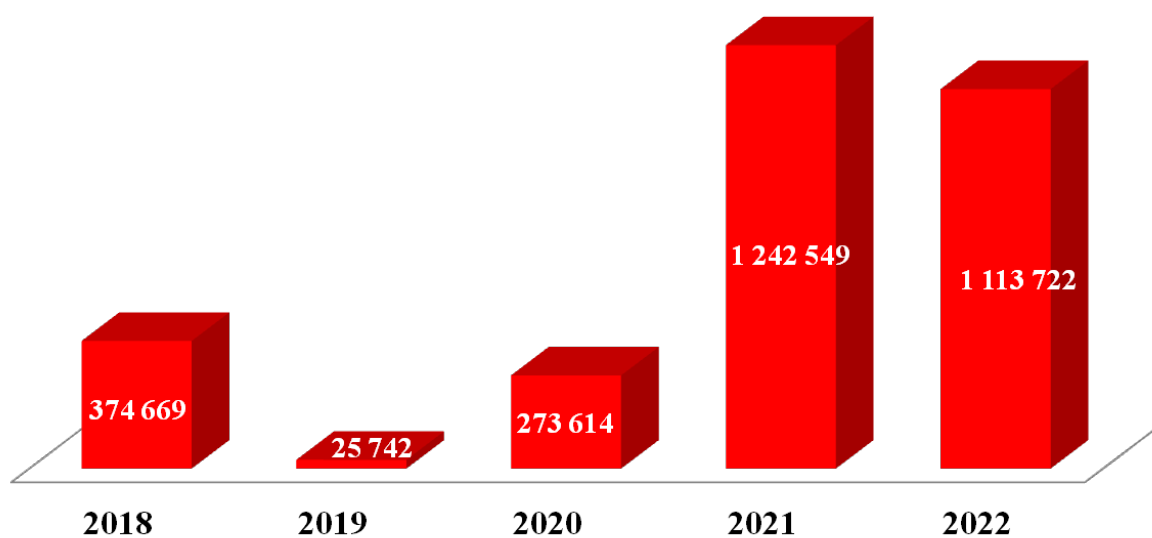
❖ **Об'єм самовільно зрубаної деревини протягом 2018-2022 років**

■ Об'єм самовільно зрубаної деревини,м³.

❖ **Загальна сума шкоди, заподіяної ПЗФ від самовільних рубок протягом 2018-2022 років**

■ Сума шкоди від самовільних рубок, грн.

❖ Оформлення земель КБЗ у постійне користування та винесення меж територій в натурі без вилучення:

- отримано Витяги з Державного реєстру речових прав на земельні ділянки заповідника загальною площею 31945 га, які знаходяться в постійному користуванні та на які наявні державні акти на право постійного користування землею на загальну площу 31977 га. Земельні ділянки площею 32 га перебувають в стадії оформлення.

- на територію, яка передана заповіднику відповідно до Указу Президента України від 14.01.2010 № 25 загальною площею 7508,8 га розроблено проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок у постійне користування, з яких отримано Витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно на земельну ділянку площею 137,0 га, по інших земельних ділянках Проекти землеустрою перебувають у стадії до оформлення.

- на територію без вилучення в постійних землекористувачів загальною площею 18550 га розроблено проекти землеустрою, з яких отримано Витяг з Державного земельного кадастру про обмеження у використанні земель на площу 30,0 га, по інших земельних ділянках Проекти землеустрою перебувають у стадії до оформлення.

- на виконання Указу Президента України від 02.01.2022 №5/2022 «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника» нотаріально засвідчені згоди від державних лісогосподарських підприємств на вилучення та передачу земельних ділянок у постійне користування заповіднику та направлено клопотання до Закарпатської ОВА на надання дозволу на розроблення проектів землеустрою.

❖ Рекреаційна діяльність:

- на території установи у всіх 12 природоохоронних науково-дослідних відділеннях (ПНДВ) загалом облаштовано 20 еко туристичних маршрутів загальною протяжністю 201,8 км, та 4 еко стежки загальною протяжністю 6.5 км.

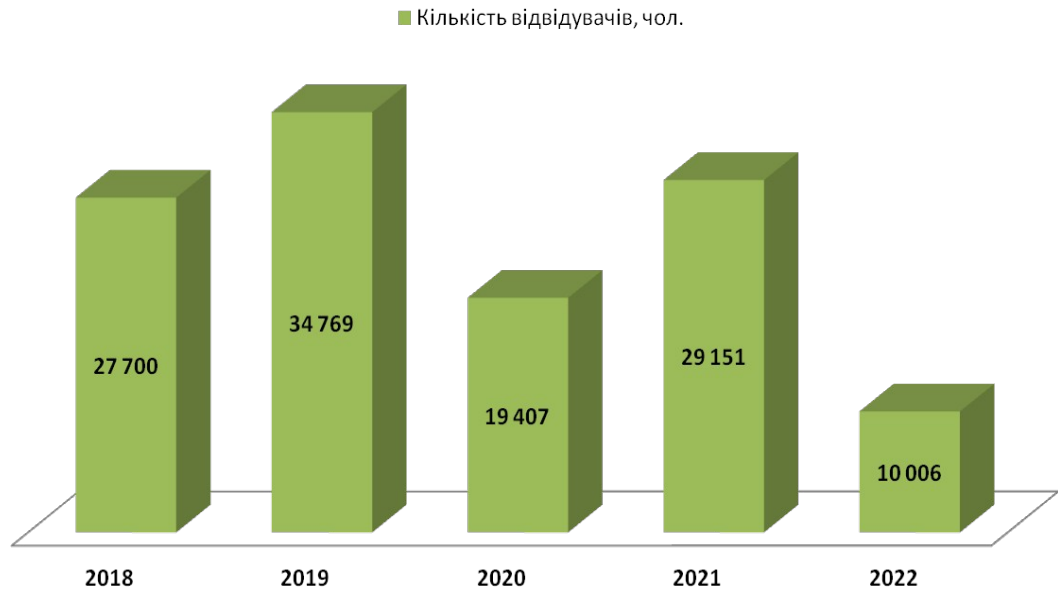
- у 2022 році тривала поточна робота над підтриманням належного стану рекреаційної інфраструктури. Загалом, на території всіх ПНД відділень протягом 2022 року було промарковано та відновлено 46,6 км туристичних маршрутів, створено 7 нових та відновлено 36 існуючих місць відпочинку, встановлено та відремонтовано 38 перехідних містків. Проведено виготовлення (оновлення) та встановлення 121шт інформаційних знаків та табличок. по всіх

- у 2022 році КБЗ відвідало 10 006 осіб в т.ч. по туристичних маршрутах – 8 509 осіб і музей «Екології гір та історії природокористування» та еколого-освітній центр «Центр Європи» 1 497 осіб.

- через різке зменшення кількості відвідувачів запланований обсяг надходжень установи від надання платних рекреаційних послуг був виконаний лише на половину.

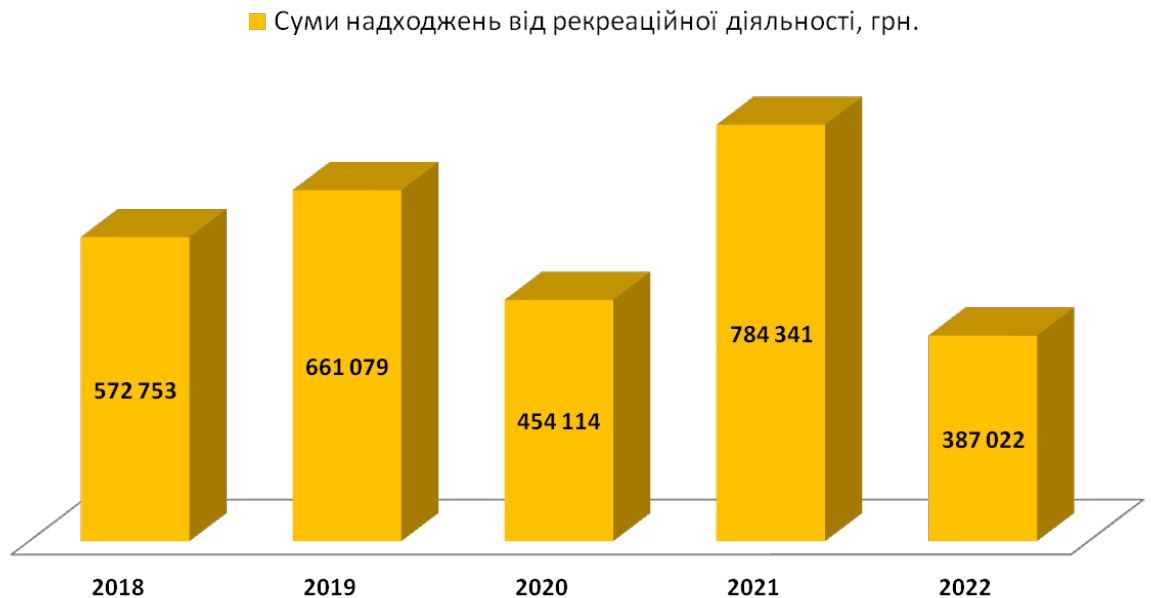
❖ Динаміка відвідування території КБЗ протягом 2018-2022 років

Кількість відвідувачів, чол.

❖ Надходження коштів від рекреаційної діяльності протягом 2018-2022 років

Суми надходжень від рекреаційної діяльності, грн.

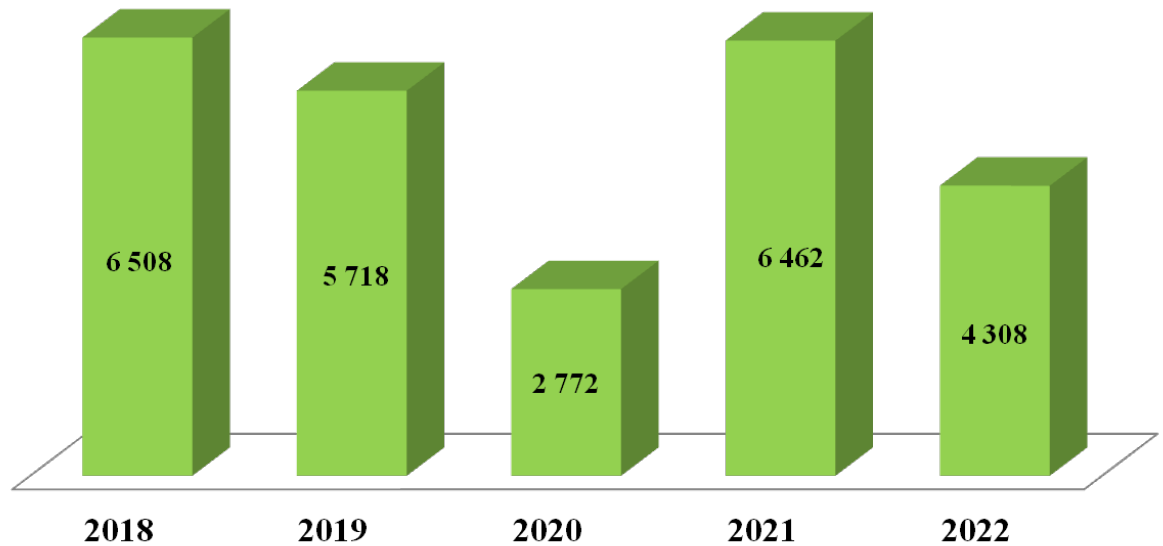

❖ Підтримка традиційного господарювання населенням:

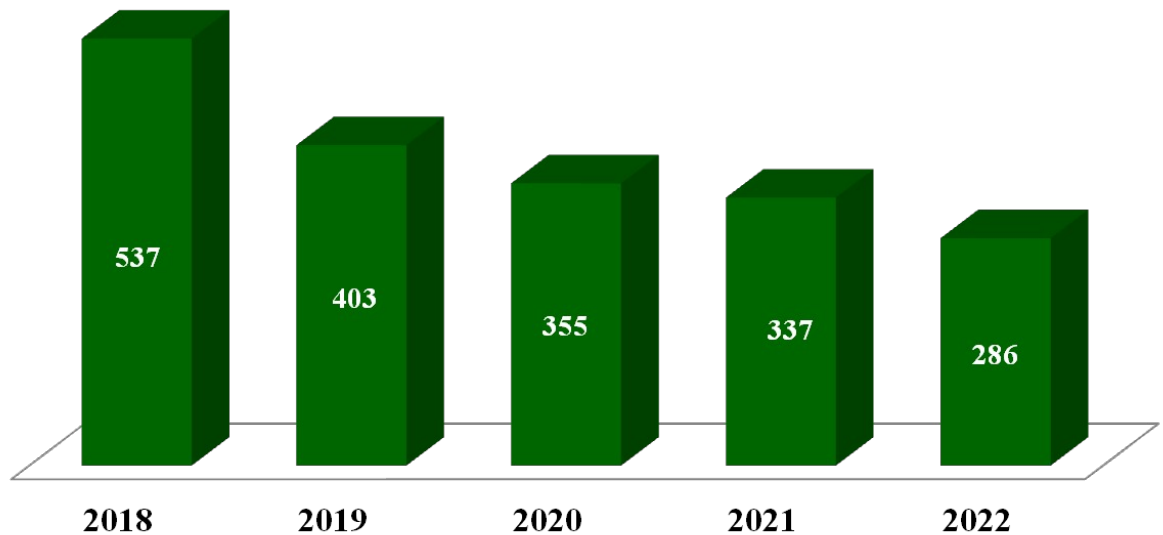
- відповідно до лімітів та укладених угод на полонинах заповідника випасалось та 4308 овець та 286 голів ВРХ які є власністю жителів територіальних громад Рахівського та Тячівського районів;

- відповідно до списків та заяв забезпечено паливними дровами населення 400 домогосподарств, для чого спрямовано 3038,3 м3 дров'яної деревини від проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок.

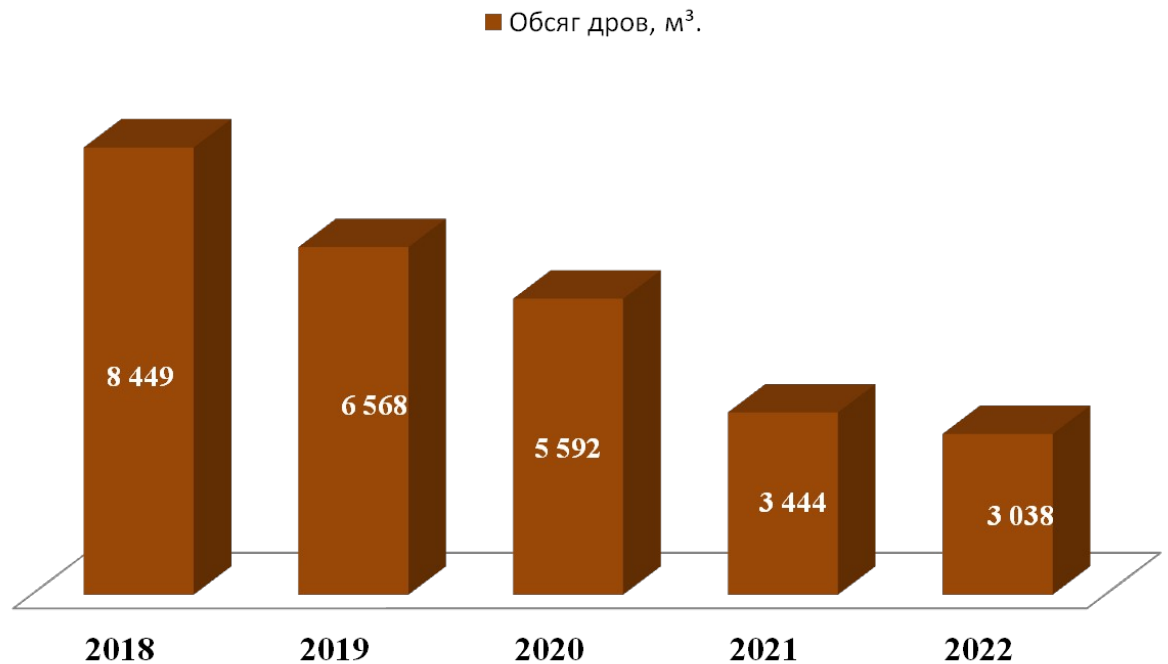
■ випасання овець, голів

■ випасання ВРХ, голів

❖ **Аналіз забезпечення населення паливними дровами за період 2018-2022 років**

❖ **Заходи, спричинені військовим вторгненням 24.02.2022 російської федерації на територію України:**

- проведено бронювання військовозобов'язаних працівників;
- на розпорядження Рахівського територіального центру комплектування та соціальної політики Карпатським біосферним заповідником передано до ЗСУ один автомобіль ГАЗ – 66, два повнопривідні автомобілі Toyota Hilux і один Renault Duster.
- до лав Збройних Сил України мобілізовано 23 працівники заповідника, з яких на даний час 5 працівників звільнені в запас за сімейними обставинами та приступили до виконання своїх посадових обов'язків. 18 працівників продовжують мужньо та самовіддано захищати територіальну цілісність України;
- у співпраці з Франкфуртським зоологічним товариством – міжнародною природоохоронною організацією – Карпатський біосферний заповідник надав величезну підтримку біженцям, які опинилися в початковий період війни на території нашої установи. Ця допомога включала продукти, ліки, засоби гігієни, туристичне спорядження і одяг, посуд, обігрівачі та багато іншого.

❖ **Невирішені питання:**

- залишається низька заробітна плата на рівні мінімального розміру у працівників служби державної охорони які мають правоохоронний статус і виконують в переважній більшості надскладні обов'язки по охороні заповідних територій;
- на часі закріплення на законодавчому рівні питання сплати земельного податку установами ПЗФ, чітке розмежування спеціального та загального використання природних ресурсів, спрощення оформлення лімітів та дозволів на проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок, порядок ліквідації надзвичайних ситуацій на території ПЗФ, а також спрощення процедури вилучення та передачі установам ПЗФ територій в постійне користування.

❖ **Підсумки:**

- незважаючи, на важкий 2022 рік через повномасштабне вторгнення росії на територію України, працівниками Карпатського біосферного заповідника в усіх напрямках діяльності належним чином виконано доведені завдання і планові показники.

Вистоїмо! Слава ЗСУ! Слава Україні!

Микола РИБАК

Директор Карпатського біосферного заповідника,
Заслужений природоохоронець України